

TEKNO-GIYA SA PAGTANUM SA ABAKA

Mga Rekomendadong Klase alang sa Mindanao

Tangongon
Bongolanon
Maguindanao

Mga Giya sa Pagtanum:

I. YUTA

Ang abaka motubo sa tanang kalse sa yuta apan mas mabongahon kini sa mga lugar nga ang yuta adunay volcanic origin, tabunok nga yuta (Organic matter), daling pinuhon, hubas ug clay loam nga klase sa yuta, kinahanglan ang yuta aduna'y 6.0 – 7.0 nga kaaslomon o ph ug kahitas-on gikan sa dagat nga ubos sa 1,000 ka metros.

II. KLIMA

Motubo kini sa mga lugar nga aduna'y kabugnawon nga 20 C ug 25 C kung ting-init. 75 % ngadto sa 85% kaumogon (relative humidity) ug saktong ulan sa tibuok tuig ang mga kondisyon nga mohatag sa maayong pagtubo sa abaka.

III. MGA PAAGI SA PAGDAGHAN

1. Seed pieces – pungol (corms)
2. Saha
3. Liso (alang sa research)
4. Tissue culture

IV. PANAHON SA PAGTANUM

Ang pagtanum sa abaka magsugod sa panahon sa ting-ulan.

V. DISTANSYA SA PAGTANUM UG KADAGHANON (Population Density)

2m x 2m	– alang sa ordinaryong klase
(2,500 ka tudling/ektarya)
2.5m x 3.0m	– alang sa dakong klase
(1,000 – 1,600 ka tudling/ ektarya)
1m x 1m	– alang sa nursery

Gidaghanon sa matag ektarya: open – 1,600; undercoco – 800

VI. PAG-ABONO

1. 2 Ka bag/ektarya nga ammonium sulfate sa panahon sa pagtanum.
2. 4 ka bag/ektarya nga ammonium sulfate, 8 ka bulan gikan sa pagtanum.
3. 4 ka bag/ektarya nga kompletong abono, 21 ka bulan gikan sa pagtanum.

VII. ALANG SA KARAANG TANOM

Magbutang sa kompletong abono maka-usa sa dili pa o paghuman sa ting-ulan sa kadaghanon nga ¼ kilogramos matag tudling o 12 ka bag matag ektarya matag tuig.

VIII. PAGSUMPO SA PESTE UG SAKIT

1. **Brown Aphid o Dugos-dugos (*Pentalonia nigronervosa* Coq.)** – mokaon sa abaka ug hinungdan sa bunchy top ug mosaic diseases.
2. **Root o Corn Weevil (*Cosmopolites sordidus* Germar)** – mokaon sa corm. Kinahanglan limpyo ang tanaman sa tanang panahon ug huloman ang mga seed pieces sa rekomendadong insecticide sa dili pa magtanum.
3. **Slug Caterpillar** – mokaon sa dahon, Magbomba sa epektibong insecticide.
4. **Abaka Mosaic** – Abaka mosaic potyvirus ang hinungdan. Kini nga sakit moresulta sa leaf mottlings nga makit-an sa petiole, pseudostem, flower bracts ug mga bunga apil na ang pagporma sa irregular, luspado nga berde o dalag nga mga linya sa mga dahon. Magbomba sa insecticide sa mga mananap nga gadala sa sakit ug sa mga naapektuhang tanum apil na ang nanaglibot nga sagbot ug sunugon ang mga naapektohang tanom.
5. **Abaka Bunchy Top** – ang mga dahon sa naapektohan niining sakit mahimong tuskig ug dali nga mapulpog, kulot ug nag-uga. Esprehan ang naapektohang tanum sa insecticides, ug sunugon ang naapektohang tanom.
6. **Bract Mosaic** – ang symptoms niining maong sakit pareha ra sa abaka mosaic disease. Ang naapektuhang bahin kinahanglan hiwa-hiwaon, esprehan sa herbicide ug ilubong.

IX. KAGULANGON SA PAGTUMBADA

Ang abaka mogulang 18-24 ka bulan gikan sa pagtanum ilawom sa normal nga mga kondisyon o sa panahon nga motunga na ang unang dahon. Ang sunod-sunod nga pag-ani buhaton sa 3-4 ka bulan nga interbal.

X. MGA PAMAAGI SA PAG-PAUGA

1. Tuksion ang pal-ak
 2. Dad-on sa hag-otanan
- A. **Kinamot nga paghag-ot (Hand Stripping)** – usa ka proseso sa pag pauga sa fiber nga ang nipis nga abaka leafsheath (tuxy) ibutang ilawom sa hag-otanan ug pugaon pinaagi sa pagbira gamit ang mga kamot. Pinaagi niini, makakuha sa 15-25 kilograms nga fiber kada tawo matag adlaw.

Kinamot nga Paghag-ot

- B. **Mekanikal nga Paghag-ot (Spindle Stripping)** - usa ka mechanized nga proseso sa pagkuha sa fiber. Itaod ang tuxy sa stripping knife sa makina ug puga-on gamit ang spindle rotation. pinaagi niini, makakuha sa 80-120 kilogramos nga fiber kada matag adlaw.

Mekanikal nga Paghag-ot

- C. **Decortification** – Usa ka mechanized nga proseso sa pag-pauga sa fiber nga ang leafsheaths kuskuson pinaagi sa revolving wheels nga adunay mga kutsilyo.
3. Ihalay sa halayan nga kawayan.

**Philippines-Australia Local Sustainability (PALS)
Program sa PAO - Misamis Occidental**